

ความแตกต่างของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองไทยในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

Difference of traditional and wisdom of Thai native chicken farmers in Phitsanulok province

ปุนเรศวร รัตนประดิษฐ์^{1*}, สุภาวดี แหยมคง¹, นรกมล เล่าห์รอดพันธ์¹, ประภาศิริ ใจผ่อง¹,
รังสรรค์ เจริญสุข², สันธยา นุ่มท้วม², ทศพร อินเจริญ², ณวรรณพร จิราวัฒน์³ และ
อุษณีย์ภรณ์ ทรัพย์เพชร³

Punnares Rattanapradit^{1*}, Suphawadee Yaemkong¹, Norakamol Laorodphan¹, Prapasiri Jaipong¹, Rangsun Charoensuk², Sonthaya Numthum², Tossaporn Incharoen²,
Nawannaporn Chirarat³ and Usaneeporn Soipeth³

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองไทยในอำเภอนครไทย (NT) และอำเภอบางกระทุ่ม (BK) จังหวัดพิษณุโลก ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากร 400 ครัวเรือน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ทางสถิติด้วยวิธีไคสแควร์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ ผลการวิจัยด้านวิถีชีวิต พบว่า เกษตรกรในอำเภอนครไทยมีอาชีพหลักในการทำเกษตรสูงกว่าอำเภอบางกระทุ่ม (69.07 และ 61.78%, $P < 0.05$) และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่นานกว่า แต่มีรายได้จากไก่พื้นเมืองต่ำกว่า ($P < 0.05$) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ของทั้ง 2 อำเภอ มีการเลี้ยงแบบผสมผสาน (54.35% และ 73.85%) ด้านภูมิปัญญา พบว่า เกษตรกรในอำเภอนครไทยมีการใช้สมุนไพรต่ำกว่าอำเภอบางกระทุ่ม (43.78 และ 62.76%, $P < 0.05$) ขณะที่

¹สาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000

Animal Science Program, Faculty of Food and Agricultural Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

²ภาควิชาวิทยาศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

Department of Agricultural Sciences, Faculty of Agriculture Natural Resources and Environment, Naresuan University, Phitsanulok 65000

³สาขาสัตวศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาพิษณุโลก พิษณุโลก 65000

Animal Science Division, Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna, Phitsanulok 65000

* Corresponding author: p.rattanapradit@psru.ac.th

เกษตรกรในอำเภอบางกระทุ่มมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายและเพื่อเกมกีฬา (ไก่ชน) สูงกว่าอำเภอนครไทย ($P<0.05$) แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในพิธีกรรมและความเชื่อต่ำกว่าเกษตรกรในอำเภอนครไทย (4.10 และ 29.41%, $P<0.05$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองไทยมีความแตกต่างกันตามพื้นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, ภูมิปัญญา, ไก่พื้นเมืองไทย, จังหวัดพิษณุโลก

ABSTRACT: The objective of this study was to investigate the difference of traditional and local wisdom of Thai native chickens rearing in Phitsanulok province. The 400 purposive samples were farmers in Nakhon Thai (NT) and Bang Krathum (BK) district. Questionnaire and in-depth interview forms were used for data collection. Data were analyzed using Chi-square test to examine the association. The findings revealed that, for traditional, main career of most NT farmers were agriculture, which was higher than BK farmers (69.07% vs 61.78%, $P<0.05$). NT farmers also had more chicken rearing experience but had less earnings from chicken than farmers in BK ($P<0.05$). The integrated rearing system was the most favored for farmers in NT and BK (54.35% and 73.85%). In term of local wisdom, the herbal usage of NT farmers was lower than BK farmers (43.78 vs 62.76%, $P<0.05$). Farmers in BK raised native chicken for sell and play sport (fighting cock), which were higher than farmers in NT ($P<0.05$). However, using chicken for rituals and beliefs of farmers in BK were lower than in NT (4.10 vs 29.41%, $P<0.05$). In conclusion, traditional and local wisdom of Thai native chicken farmers were different according to geographical areas.

Keywords: traditional, wisdom, Thai native chickens, Phitsanulok province

บทนำ

ไก่พื้นเมืองและมนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้งกันมานาน มนุษย์นำไก่มาเป็นสัตว์เลี้ยงและดำรงชีวิตโดยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยไก่พึ่งพาอาศัยการเลี้ยงดูและป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ขณะที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากไข่ไก่และเนื้อไก่เพื่อเป็นอาหาร วิวัฒนาการของไก่จึงเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ความหลากหลายของวิวัฒนาการความเป็นมาของไก่และความสัมพันธ์กับมนุษย์จึงเป็นที่น่าสนใจ โดยโครงการวิจัยพหุสัมพันธ์คนกับไก่ อันเป็นโครงการในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีขึ้นในปี พ.ศ. 2546 มีการดำเนินงานวิจัยแบบสหสาขาวิชาทั้งในด้านชีววิทยาและนิเวศวิทยา มนุษยศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับไก่อย่างรอบด้าน (จรัญ และผกาพรรณ, 2550; Princess Maha Chakri Sirindhorn and Prince Akishino nomiya Fumihito, 2009) นอกจากนี้ ไก่พื้นเมืองยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เช่น การใช้ประโยชน์ในพิธีกรรมและความเชื่อของชนเผ่าต่าง ๆ (ผ่องศรี, 2555) ขณะที่ ธเนศ (2544) ได้ทำการศึกษาไก่ชนกับวิถีชีวิตไทย กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า